

DOMUZ VE DOMUZUN GAYRİMÜSLİMLER TARAFINDAN MÜSLÜMAN TÜRLERE YÖNELİK BALKANLAR'DA TAHRİK ARACI OLARAK KULLANILMASI (1850-1912)

THE PIG AND THE USE OF PIG AS A MEANS OF PROVOCATION TOWARDS THE MUSLIM TURKS BY NON-MUSLIMS IN THE BALKANS (1850-1912)

Yaşar ÖZÜÇETİN*

Sıddık YILDIZ**

Öz

Gayrimüslimlerin bağımsızlık arzuları Balkanlar'da çıkan ve çıkacak olan diğer isyanları tetiklemiş, gayrimüslimler ile burada yaşayan Müslümanların karşı karşıya gelmesinin önemli bir gerekçesi olmuştur. Gayrimüslim Balkan milletleri bağımsızlık amaçlarına ulaşmalarında, tâbi buldukları Osmanlı Devleti ve birlikte yaşadıkları Müslüman halkı tahrik etmekten geri kalmamışlardır. Bu tahrik unsurları arasında domuz da tesadüf edilmiştir. Müslümanlar arasında dinî olarak uğursuz bir mahlûk şeklinde ele alınan domuz, gayrimüslimler tarafından Müslümanların aleyhine bir tahrik aracı olarak ibadet mekânlarına, su kaynaklarına asılmış, başı camilere atılmış, kanından cami ve çeşmelere haç çizilmiş ve yağı sürtülmüştür.

Bu çalışmada, 19. yüzyılın ikinci yarısı ve 20. yüzyılın ilk çeyreğinde Müslümanlar tarafından uğursuz bir mahlûk olarak görülen domuz yoluyla, Balkanlarda Müslüman Türklerin tahrik edilmesine ilişkin başlıca gelişmeler ele alınmış ve irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Domuz, Gayrimüslim, Müslüman Türklere, Balkanlar, Tahrik Aracı.

Abstract

The non-muslims' desire for independence had triggered other rebellions arising and to arise in the Balkans and had been an important reason for the confrontation of non-muslims and muslims living there. In their achieving independence goals, non-muslims Balkan nations did not leave behind the provocation the Ottoman Empire they were subject to and the muslims people they lived with. Among these provocation elements, the pig was also found. Considered as a religious, sinister creature among muslims, the pig was hung from worship places, water resources, its head was thrown the mosque, mosque and fountains were drown cross sign from its blood and put its oil by the non-muslims as a means of provocation against the muslims.

In this study, the main developments regarding the muslims to be provoked through the pig seen as a sinister creature by the muslims in the Balkans in second half of the 19th century and quarter of the 20th century were discussed and examined.

Keywords: Pig, Non-muslim, Muslim Turks, Balkans, A Means of Provocation.

1. GİRİŞ

Domuz, pisliği ve sert doğası ile bilinen dört ayaklı yabanî ve uysal bir hayvan olup; hınzır, hûk, gürâ, isimlerinin yanı sıra canavar ismi ile de anılmıştır (Şemseddin Sami, 1317, 911). Kalın derili, memeli bir hayvan olan domuzun eti, yağı ve kanı Müslümanlara yasaktır. Domuzun dağlarda gezen ve vahşi olanı "yaban domuzu" olarak adlandırılmaktadır. Domuz, merhametsizliğine kinaye olarak bir kişiye hakaret etmek için de kullanıldığı görülmüş ve Avrupalılar tarafından "cochon" olarak adlandırılmıştır (Resimli Kamûs-i Osmanî, 1327, 671). Hepçil olan domuzlar hem ot obur hem de et oburdurlar. Domuzun insanlar tarafından nasıl evcilleştirildiği ile ilgili tam bir zaman dilimi belirlemek mümkün olmamaktadır. Domuzun da evcilleştirilmesi, bu hayvanların insandan kaçmamasından ötürü "evcilleştirilmeye psikolojik olarak önceden hazır" olduğu ifade edilebilir (Baskıcı, 1998, 77; İlgin, Aydın, Yoldaş, 2013, 122).

Domuz etinin sadece semavî dinlerde yasak olmadığı (Akpınar, 1999, 83), domuzun etinin yenilmemesi ya da domuzun iğrendirici bir hayvan olması geleneği semavî dinler öncesine de götürülebilir. Herodotos'un, Antik Mısır'ın domuzla karşı tutum ve tavırlarını; "...Domuzla gelince, Mısırlılar bunu temiz olmayan hayvan sayarlar. Şimdi bakınız: Bir domuzun yanından geçen ona sürtünse, üstündekilerle beraber kendini ırmağa atar, öbür yandan Mısırlılar arasında, hiçbir tapınağa sokulmayanlar, onlar da Mısırlı oldukları halde, domuz çobanlarıdır; hiç kimse bundan kız alıp vermez; domuz çobanları yalnız kendi aralarında evlenirler" (Herodotos Tarihi, 1973, 151) cümleleriyle, Skyth'lerde de (İskitler), "domuz kurban etmezler, hatta topraklarında üretmezler bile" şeklinde ortaya koyduğu görülmektedir (Herodotos Tarihi, 1973, 310).

* Prof. Dr., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, yozucetin@ahievran.edu.tr

** Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı (Doktora), s.yildiz@ahievran.edu.tr

Mitolojilere göre domuzun Mısırlı bir Tanrıyı öldürmesi dolayısıyla mitolojilerde domuz figürünün sevilmediği ve ondan nefret edildiği görülür. Domuzun eti, hem antik Mısır'da hem de Anadolu'da yenilmemiştir (Macid, 2015, 266). Ayrıca, mitolojiye göre güzel Tanrı Adonis'in Afrodit'e olan aşkını kıskanan Tanrıça, Artemis'in bir yaban domuzunu Adonis'in üzerine saldırtmış, kasığından yaralanan Adonis'de kan kaybederek ölmüştür. Bu olayın etkisi Sümerler'den Hittiler'e kadar uzanmış ve bütün Anadolu'ya yayılmış ve Tanrı öldüren domuz figürü zamanla bütün yöre halkında bir nefrete yol açmıştır (Gürel, Muter, 2007, 540).

Türkler, hiç bir zaman diliminde domuz beslememiş olup, domuza karşı hissettikleri nefret İslamiyet öncesi de mevcut olmuştur (Arsal, 1947, 171). Türklerin sadece bozkırlarda yaşayanlarının değil, Avrupa'ya gidenlerinin de domuzdan hoşlanmadığı ve domuz eti yemediği bilinmektedir (Kafesoğlu, 1995, 305). E.H. Parker tarafından Çin kaynaklarına dayanılarak verilen bilgilerde Çinlilerin Hiung-nu olarak tanımladığı (Kafesoğlu, 1988, 154) Hunlar'ın hiçbir zaman domuz yetiştirmedikleri ve yemedikleri (Parker, 1898, 5)¹ ortaya konulmuştur. Bir başka önemli Türk kavmi olan Uygurların da Müslüman olmazdan önce domuz eti yemediği, 981 yılında tamamen yerleşik hayata geçmelerine rağmen gene aynı şekilde domuz eti yemedikleri Çin elçilerinin raporlarında görülmektedir. Yunan kaynaklarının da Türklerin domuz beslemediklerine işaret ettikleri belirtilmiştir (Akpınar, 1999, 88; Demirgöl, 2018, 108).

Semavî dinlerde de domuz etinin pis (necis) olduğu görülmektedir. Ahd-i Atikte domuz, "... Domuzu dahi yemeyiniz çünkü çatal ve yarık tırnaklı ise de geviş getirmeyi için size na-paktır. Bunların etinden yemeyiniz ve leşlerine dokunmayınız onlar size na-paktır" denilerek, Yahudilerin domuz eti yemesinin yasak olduğu ifade edilmektedir. Musevilerin kutsal metinlerinde, "bir kimse 'domuz etini sevmiyorum' demesin; aksine 'onu seviyorum, ancak Tevrat'ta onun yasaklandığını gördükten sonra ne yapabilirim' desin?" (Kitab-ı Mukaddes, 1885, 133) cümleleri geçmekte, domuz etinin Tevrat ve Rab tarafından yasaklandığı açık bir şekilde gösterilmektedir.

Hıristiyanlıkta pis ve murdar olan domuz etinin haram olarak belirlenen yiyeceklerden olduğu da bellidir (Ataseven, Şener, 1996, 507).

Kur'an-ı Kerim'de ise "domuz eti" hayvan ölüsü, kan ve Allah'tan başkası adına kesilen hayvan ile birlikte haram sayılmıştır. Bakara Sûresi'nin 173'üncü ayeti², Mâide Sûresi'nin 3'üncü ayeti³, En'am Sûresi 145'inci ayeti⁴ ve Nahl Sûresi'nin 115'inci ayeti⁵ domuz etini yasaklayan ayetler olarak görülmektedir. Bunun için domuz Müslümanlar arasında pis (necis) olarak algılanmış, eti ve varlığı pis olarak görülmüştür.

2.GAYRİMÜSLİMLERİN BALKANLAR'DA MÜSLÜMAN TÜRKLERİ TAHRİK İÇİN DOMUZU TERCİHLERİ

Balkanların tarihi incelendiği vakit kaleme alınan yazılarda en sık işlenen kalıp ifadelerden birisi Balkan halklarının "domuz çobanı" olarak tasvir edilmesi olmuştur. Örneğin 1278-1279 tarihleri arasında Bulgaristan'da "İvaylo Ayaklanması" adı ile tarihe geçen ayaklanmayı başlatan İvaylo'nun krallığa kadar yükselen bir domuz çobanı olduğu bilinmekte ve özellikle belirtilmektedir (Kuyucuku, 1994: 396). Yine Sırp İsyanı'nın önemli figürlerinden olan Kara (Czerni) Yorgi takma adı ile ünlü Georg Petroviç de domuz tüccarı olarak ünlenmiştir (Zinkeisen, 2011, 212).

Domuzun, Müslümanlar nezdinde uğursuz bir mahlûk şeklinde görülmesi bu bağlamda Balkanlarda yaşayan gayrimüslimlerin bu durumdan istifade etmek yolunu yeğlemeleri söz konusu olmuştur. Bu yol,

¹Parker, Türklerin Hunların kullanmış olduğu hayvanları sayarken "domuz"u saymamıştır. At, sığır, koyun'un her Türk kavminde bulunduğunu ve bunun dışında atlar, eşekler, katırlar gibi hayvanların da kullanıldığını ifade etmiştir. (Parker, 1895: 5).

²O, size yalnız şunları haram kıldı: Ölü hayvan, kan, domuz eti, bir de Allah'tan başkası adına kesilen hayvanlar. Sonra kim bunlardan yemeye mecbur kalırsa, başkasının hakkına tecavüz etmemek ve zaruret ölçüsünü geçmemek şartıyla ona da bir günah yükletilmez. Çünkü Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhametlidir.

³Leş, kan, domuz eti, Allah'tan başkasının adı anılarak kesilen; boğulmuş, vurulmuş, yukarıdan düşmüş, boynuzlanmış, canavar yırtmış olup da canlı iken kesmedikleriniz; dikili taşlar (putlar) üzerine boğazlanan hayvanlar ve fal oklarıyla kismet (şans) aramanız size haram kıldı. Bunların hepsi doğru yoldan çıkmaktır. Bugün kâfirler, dininize karşı ümitsizliğe düşmüşlerdir. Onlardan korkmayın, benden korkun. Bugün dininizi kemale erdirdim, size nimetimi tamamladım. Size din olarak İslâm'ı beğendim. Kim açıklıktan daralır, günaha istekle yönelmeden bunlardan yemek zorunda kalırsa, ona günah yoktur. Çünkü Allah bağışlayan, merhamet edendir.

⁴De ki: "Bana vahyolunanda, (bu haram dediklerinizi) yiyen kimse için haram edilmiş bir şey bulamıyorum. Ancak leş veya akıtılmış kan, yahut domuz eti - ki bu gerçekten pistir yahut Allah'tan başkası adına kesilmiş bir hayvan olursa, bunlar haramdır. Ama kim çaresiz kalırsa, (başkasının hakkına) tecavüz etmemek ve zaruret sınırını aşmamak üzere (bunlardan yiyebilir)" Çünkü Rabbin çok bağışlayandır, merhamet edendir.

⁵O size ancak ölü hayvanı, kanı, domuz etini ve Allah'tan başkası adına kesilenleri haram kıldı. Her kim bu haram şeyleri yemeye mecbur kalırsa (başkasının hakkına) saldırmadan ve aşırı gitmeden yiyebilir. Şüphesiz Allah, çok bağışlayıcıdır, çok merhametlidir.

domuz ve domuz uzuvlarının, kanının, yağının Müslümanların kutsal olarak gördükleri mekânlara, çeşme gibi yerlere atılması ve sürülmesi şeklinde kendisini belli etmiştir (Şeker, Tarihsiz, 140).

Müslüman Türkleri tahrik için domuzun seçilme sebebi edebî metinlerde de görülmekte olup, Ömer Seyfettin'in "Tuhaf Bir Zulüm" adlı eserinde Balkan topraklarında bulunan ahaliden yarısını oluşturan Müslüman Türklerin; Hristiyan unsurlar tarafından yaşadıkları bu bölgeden uzaklaştırılma yöntemlerinde onların, katliama maruz bırakılmaları kadar etkili, domuzların da evcil hayvanlar gibi beslenmesi ve sokaklarda dolaşmalarının işe yarayacağı ortaya konulur (Yeni Mecmua, 1918, 278-280; Yenisoy, 2005, 30).

3.BALKANLARDA TAHRİK ARACI OLAN DOMUZ

Gayrimüslimler tarafından Müslümanların aleyhine tahrik; Müslüman mahalline domuz sürülmesi, camide domuz kesilmesi ve kanı ile haç çizilmesi ve Müslüman mahallerindeki çeşmelere domuz yağı sürülmesi ve domuz eti konulması şeklinde tezahür edecektir.

3.1. Müslüman Mahalline Domuz Sürülmesi

12 Temmuz 1850'de Belgrad Muhafızı Mehmed Vasif imzası ile İstanbul'a gönderilen bir dilekçede Belgrad Kalesi'ne bağlı Böğürdelen Kasabası'nda bulunan Müslüman mahallesi ile mezarlık ve kale kırsalına öteden beri Sırp domuz tüccarlarının domuz sürdükleri ve bundan dolayı da Müslümanlar ile Sırp arasında hadiselerin çıktığı, henüz hadiseler taze iken, Sırp bir çobanın suda boğularak öldüğü ve bu hususun araştırılması için Sırp'ların ve hükümet memurlarının ortak bir inceleme yaptıkları, ancak bir netice alınmadığı, hadiselerin daha da büyümesine engel olunması için Belgrad Kalesi'nde, başında kolağası rütbesi ile bir zabıt ve onun emrinde bir miktar askerin bulundurulması lazım geldiği talep edilir ((CDAB) (Osmanlı Dönemi), A.MKT.UM.00023.00076.001.001. 18 R. 1266.). Bahsi geçen belgede yer verilen ifadelerden de anlaşılacağı üzere Müslüman Türk mahallesine domuz sürülmesinin bir tedirginlik ve tahrike sebep olduğu, Müslüman Türkler ile Sırp arasında bir husumeti tetikleyip hasmane bir tutum gelişmesine yol açtığı, menfi gelişmelerin önlenmesi için tedbir alınması gerektiği üzerinde durulduğu belirtilmektedir.

3.2. Camide Domuz Kesilmesi ve Kanı ile Haç Çizilmesi

27 Mart 1897'de İškodra⁷ Valiliğinden İstanbul'a gelen bir şifreli telgrafta, bir caminin son cemaat mahalline bir domuz kesilerek asıldığı ve domuzun kesik başının da cami içine atılmış olduğu belirtilir ((CDAB) (Osmanlı Dönemi), HR.SYS.00117.000011.002.001)). Bu hadise dolayısıyla Müslüman halkın büyük bir kızgınlıkla ortaya çıktığı ve silahlanıp Hristiyan halka saldırmak istediği dile getirilir. Müslüman halkın sakinleştirilmesi için zabıta ve polislerin olay yerine gönderildiği, ancak mevcut gücün yeterli olmayacağı ifade edilerek Müslüman halka nasihat edildiği söylenir ((CDAB) (Osmanlı Dönemi), Y.PRK.UM.00037.00080.002.001. 15 Mart 1313; Y.A.HUS.00370.00036.003.001. 15 Mart 1313; DH.SFR.00205.00115.001.001)).

Olayın dindirilemediğinin anlaşılması üzerine ikinci bir telgraf Dâhiliye Nezareti'ne aynı gün gönderilir. Gönderilen bu telgrafta, İškodra'da bulunan bütün eşraf, ulema ve sözü geçen kişiler ile birlikte devlet görevlilerinin de, halkın öfkesini yatıştırmaya çalıştığı anda bir Hristiyan'ın tüfekle bir Müslümanı vurmasının İškodra'da halkın Hristiyanlara olan kızgınlıklarının artmasına sebep olduğu, bu olayın İškodra'da yaşayan Maliseverler'e de etki etmesiyle İškodra haricinde yaşanacak bir kavgadan çok endişe edilmekte olduğu dile getirilir.

Bu korkunun sebebi olarak da İškodra merkezinde meydana gelecek bir büyük hadiseyi bastırarak askerî gücün bulunmaması olarak gösterilir. İškodra'da bulunan on dört tabur askerin asayişin devamlılığını sağlamaya yeterli olmadığı söylenerek, mevcut askerlerin ancak konsoloslukları, yabancı kurumları ve cephanelikleri korudukları, diğer herhangi bir hadise için kullanılacak 150 kadar askerin bulunduğu belirtilir. Beklenen asayişin sağlanamaması ve Müslümanlar ile Hristiyanlar arasında bir kavganın meydana gelmesi durumunda müdahale edecek askerin mevcut olmadığı yerel hükümet tarafından belirtilir ((CDAB) (Osmanlı Dönemi), Y.PRK.UM.00037.00080.001.001. 15 Mart 1313; Y.A.HUS.00370.00036.002.001. 15 Mart 1313)). Ancak, bütün bunlara rağmen olayların zorlukla yatıştırıldığı ve asayişin temin edilebildiği ifade edilir.

3 Ocak 1888'de İškodra'ya bağlı Leş Kasabası'nda Malisiya ahalisinden beş on kişilik bir grubun kasabanın merkezinde bulunan cami içinde birkaç domuz kestikleri, domuz ölümlerini caminin içinde

⁶Yugoslavya'nın Sırbistan bölgesindeki Saabac şehrinin Osmanlılar dönemindeki adı. (Dávid, 1992, 323-324)

⁷İškodra, Rumeli'nin batısında olup, kuzeyinde Karadağ, batısında Kosova, Manastır ve güneyinde Yanya ve doğusunda ise Adriyatik denizi bulunmaktadır; (Ali Tefik, 1315:95); Arnavutluk'un kuzeybatısında yer alan İškodra, 1479'da Fatih Sultan Mehmed zamanında Osmanlı idaresine geçmiştir; Kiel, 2001:433-434); İškodra Sancağı, 1867-1868 tarihlerinde yeniden düzenlenmiş ve vilayet merkezi olan İškodra, Podgoriça'ya dahil Koç Nahiyesi, İşpozi, Bar, Ülgün'e dahil Kavaye ve Peklin, Draç (Durrës), Mirdita Nahiyesi kazalarından oluşmuştur; (Gençoğlu, 2015, 264).

bıraktıkları ve sonra da beş on el tüfekte ateş ederek olay yerinden ayrıldıklarının haber alındığı, camiye yapılan bu hakaret neticesinde Müslümanların aşağılandığı ve Müslümanların domuzla karşı olan dinî hassasiyetlerine dokundukları dile getirilerek, Müslümanlar ile Hristiyanlar arasında çıkması muhtemel bir fesat ve ayaklanmanın önlendiği belirtilir ((CDAB) (Osmanlı Dönemi),Y.MTV.00029.00104.001.001; Y.MTV.00029.00104.002.001)).

11 Ekim 1897'de İşkodra'da kimliği tespit edilemeyen şahıslar tarafından Zadrime Nahiyesi'ne bağlı Mid Köyü camisi içine domuz kesilip, kanıyla duvarına haç yapıldığının görüldüğü, bu olayın sabah anlaşılması üzerine Müslüman halkın ayaklandığı ve bunun üzerine Seyyar Müfreze Kumandanı Halil Bey'in hadiseyi yatıştırmak için ilgili mahalle gönderildiği ve sükûnetle halledildiği söylenir((CDAB) (Osmanlı Dönemi),DH.SFR.00215.00118.001.001)).

17 Temmuz 1900'de İşkodra Vilayeti yerleşim yerlerinden Reyol Cibali'ne bağlı Kurtay adlı yerin camisi içinde bir domuzun kesildiği ve domuzun kanıyla caminin duvarına, mihrabına ve diğer yerlerine kanla haç çizildiği, ertesi gün bu gelişmelerden haberi olan ahalinin durumu valiye bildirdikleri ancak valinin bu şikâyeti önemsiz bulup, hadiselerin faillerini tutuklatmadığı beyan edilir. Böyle bir durum karşısında halkın İşkodra genel valisine 15 gün içerisinde hükûmet tarafından faillerin yakalanmaması durumunda bütün Hristiyan ahaliyi öldüreceklerine dair yemin ettikleri ifade edilir ((CDAB) (Osmanlı Dönemi),Y.PRK.UM.00051.00015.002.001. 4 Temmuz 1316 (17 Temmuz 1900)). Sonrası yaşanan gelişmelerde İşkodra'da bir papazın öldürüldüğü, yaşananların Hristiyan ahali ile hükûmet arasında siyasi bir mücadeleye sebep olduğu belirtilir ((CDAB) (Osmanlı Dönemi),Y.PRK_UM.00051.00015.003.001. 14 Temmuz 1316 (27 Temmuz 1900)).

24 Ocak 1908 tarihinde Prizrin Kasabası'nda bir camide domuz başının bulunmuş olduğu, Müslüman Türkler tarafından bu hadisenin büyütülmemesi için camilerinin kapatıldığı, Yapılan tahkikat neticesinde hadisede dâhli olan şahısların tespit edilip, pek çok kişinin tutuklandığı dile getirilir. Gene, Müslümanlar arasında çıkan huzursuzluk ve rahatsızlığı yatıştırmak için hükûmet memurlarının çaba içerisinde olup, halkı teskin ettikleri ifade edilir ((CDAB) (Osmanlı Dönemi),Y.PRK.TKM.00050.00080.003.001)).

3.3. Müslüman Mahallerindeki Çeşmelere Domuz Yağı Sürülmesi ve Domuz Eti Konulması

7 Mayıs 1899'da Filibe'den İstanbul'a gelen bir telgrafta, Filibe civarında bulunan Markova Köyü'nde oturan Bulgarlardan birkaç gencin cuma namazı öncesinde köyde bulunan Müslüman mahallesi içindeki çeşmenin musluğuna ve çevresiyle çeşmenin mahzenine domuzla ait yağ sürdükleri ve domuzu buraya bıraktıklarının 29 Nisan 1899 Cuma günü tespit edildiği ve merkeze bildirildiği söylenir.

Filibe'deki hükûmet görevlilerinin yapmış olduğu tahkikat neticesinde bu hadisenin faillerinin köy ahalisinden birkaç gencin olduğunun tespit edildiği, çocukların ailelerinin kaza kaymakamlığına çağırılarak gereken sertlikte ikaz edildikleri ve bu gibi hadiselerin bir daha tekrar etmemesi lazım geldiği hususunda ailelere tenbihlerde ve nasihatlarla bulunulduğu ifade edilir ((CDAB) (Osmanlı Dönemi), A.MTZ.(04).00094.00024.001.001)).

Müslüman ahaliyi rahatsız etmek için 5 Nisan 1899'da Rusçuk ve Şumnu çevresinde bulunan köylerin Müslüman ahalisinin kapıları önüne domuz eti atıldığı, dolayısıyla Bulgar makamlarına gerekli tahkikat ve tetkikatın yapılması için müracaatta buldukları ((CDAB) (Osmanlı Dönemi), HR. SFR.04.762.106. 5 Nisan 1899)), yine aynı mahallerde Müslümanların su temin ettikleri kuyulara da domuz eti atıldığı ve bu konuda da tahkikat yapıldığının anlaşıldığı dile getirilir ((CDAB) (Osmanlı Dönemi), A.MTZ.(04). 0061.00023.001)).

3 Mayıs 1902'de Arnavutluk'un Ribol Dağı'nda Korta Köyü'nde meydana gelen hadisede bir cami duvarına hınzır leşinin yarısının ve diğer yarısının da cami kapısından içeri doğru asıldığı tespit edildiği, Bu durumun Müslümanları tahrik ettiği ve Müslüman-Hristiyan çatışmasını engellemek için lazım gelen tedbirlerin alındığı belirtilir ((CDAB) (Osmanlı Dönemi), 1519/113912. 20 Nisan 1318). Yine Müslümanları tahrik etmek için 1 Nisan 1908'de Filibe'nin Polan Mahallesi'nde Bulgar gençlerin Müslümanların su içtikleri çeşmelere domuz eti doldurduklarının sabit olduğu ((CDAB) (Osmanlı Dönemi), A.MTZ.(04). 00139.00047.001. 1 Nisan 1908)), ayrıca Bulgaristan'da Osmanlıpazarı'na bağlı Karaçulhalar Köyü İslâm ahalisinin su aldıkları kaynakları domuz etiyle kirleten küstahların müftülüğün girişimleri üzerine yakalandığı ve cezalarının verildiğinin tespit edildiği söylenir ((CDAB) (Osmanlı Dönemi), HR. SFR.04.00490.00026.001)). 31 Ağustos 1912'de Varna'nın Tatar Mahallesi'nde bulunan Aziziye Camii civarına bir Bulgar kızı tarafından domuz yavrusunun atıldığı, Müslüman ahali tarafından bu hadise şikâyet edilmişse de bir netice elde edilemediği belirtilir ((CDAB) (Osmanlı Dönemi), HR.SFR.04.00705.00009.001)).

Görülüyor ki, Müslümanların domuz ile temas etmek bir yana domuzun cismanî varlığından başka, lisanî varlığı dahi tedirgin olmalarına sebep olmaktadır.

SONUÇ

Osmanlı Devleti'nin Balkanlarda güç kaybetmesi ve Fransız İhtilali ile sistemli bir halde beliren milliyetçilik Balkanlarda gayrimüslimler ile Müslüman halk arasında muhtelif menfi hadiselerin yaşanmasına sebep olmuştur. Yaşanan bu hadiseler siyasî, ekonomik ve sosyal açıdan kendisini gösterdiği gibi bu hadiselerin dinî bir veçheye sahip olduğu görülmüştür. Osmanlı Devleti aleyhine Avusturya ve Rusya tarafından gayrimüslimler ve Müslümanlar arasında geçen bu ve benzeri hadiseler desteklenmiş, mevcut husumet adı geçen bu ülkelerin lehlerine neticelenmesi arzu edilmiştir.

Domuzun Müslümanlar tarafından haram, murdar ve necis olarak kabul edildiği, İslâm öncesi de domuzun uğursuzluğunun varlığı, Müslüman halkın "domuz" a göstermiş olduğu menfi bakış, Hristiyan unsurlar tarafından tahrik ve tahkir aracı olarak kullanılmıştır.

Tahrik ve tahkir aracı olan domuzun, Balkanlar'ın birçok yerinde cami içine ya da bahçesine kesilmiş başının atılması, vücudunun asılması kanı ile cami içine ya da dışına haçın çizilmesi, çeşme musluklarına yağının ve kanının sürülmesi ve çeşmeye etinin bırakılması yaşanmış ve görülmüştür.

Netice itibarıyla Hristiyan unsurlar, Müslümanların domuzla yönelik olan nefret ve taassuplarından faydalanmak arzusunda olmuşlar, bölgelerindeki Müslümanların huzurunu kaçırap, silah kullanmadan Müslüman Türkleri Balkanların haricine çıkartmak için tuttıkları dikkat çeken yollardan biri olmuştur.

KAYNAKÇA

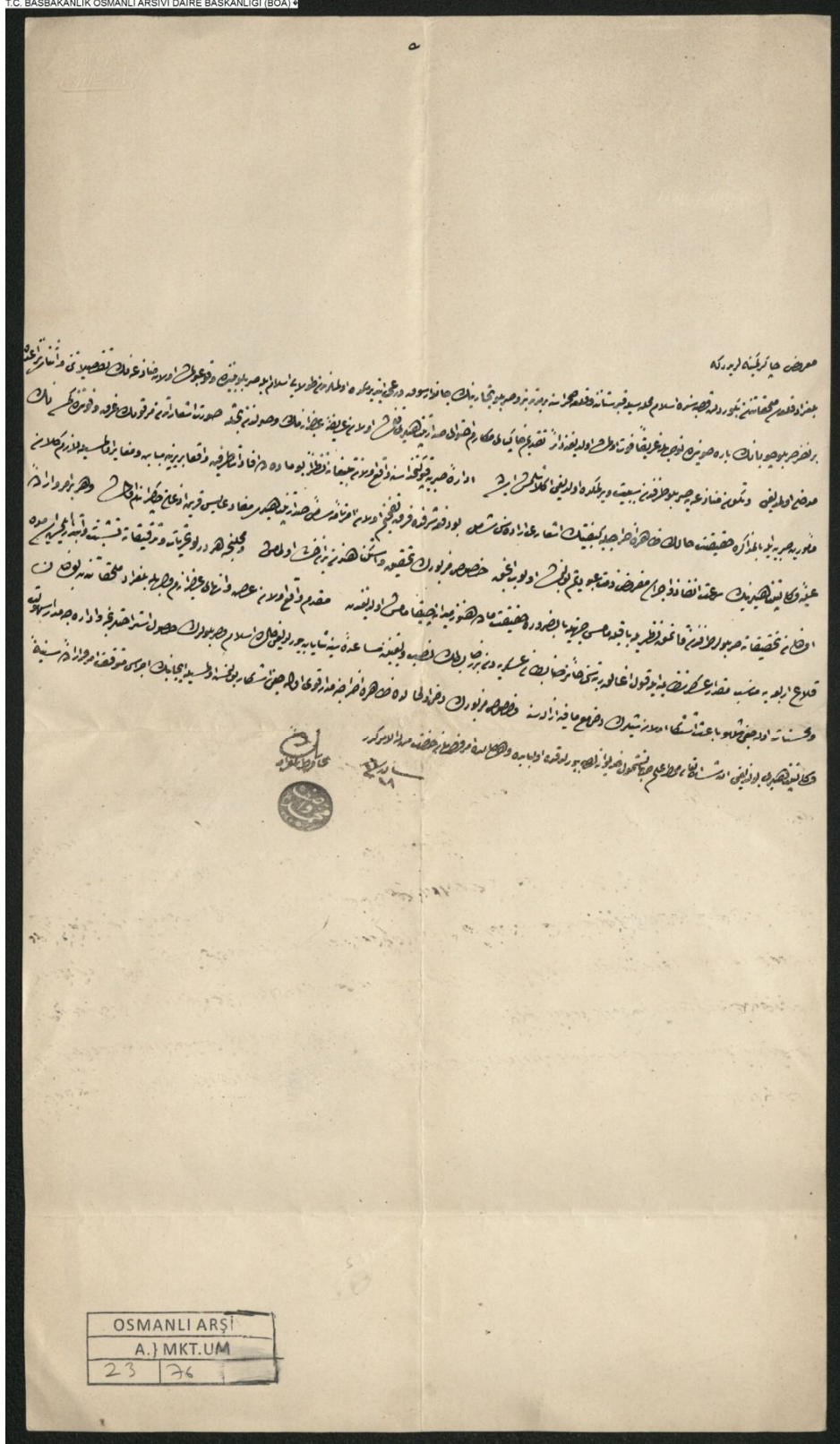
- Akpınar, Turgut (1999). *Türkler'in Din ve Hukuk Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ali Tevfik (1315). *Memalik-i Osmaniye Coğrafyası*. İstanbul: Kasbar Matbaası.
- Arsal, Sadri Maksudi (1947). *Türk Tarihi ve Hukuk*. İstanbul: İsmail Aygün Matbaası.
- Ataseven, Asaf, Mehmet Şener (1994). "Domuz". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 9. İstanbul: (507-509).
- Baskıcı, Murat (1998). "Evcilleştirme Tarihine Kısa Bir Bakış". *A.Ü.S.B.F. Dergisi*, C. 53, S.1, Ankara. (73-94).
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı (CDAB) (Osmanlı Dönemi), A.MKT.UM.00023.00076.001.001. 18 R. 1266.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı (CDAB) (Osmanlı Dönemi), HR.SYS.00117.000011.002.001.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı (CDAB) (Osmanlı Dönemi), Y.PRK.UM.00037.00080.002.001. 15 Mart 1313.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı (CDAB) (Osmanlı Dönemi), Y.A.HUS.00370.00036.003.001. 15 Mart 1313.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı (CDAB) (Osmanlı Dönemi), DH.SFR.00205.00115.001.001.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı (CDAB) (Osmanlı Dönemi), Y.PRK.UM.00037.00080.001.001. 15 Mart 1313.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı (CDAB) (Osmanlı Dönemi), Y.A.HUS.00370.00036.002.001. 15 Mart 1313.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı (CDAB) (Osmanlı Dönemi), DH.SFR.00215.00118.001.001.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı (CDAB) (Osmanlı Dönemi), A.MTZ.(04).00094.00024.001.001.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı (CDAB) (Osmanlı Dönemi), HR. SFR.04.762.106. 5 Nisan 1899.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı (CDAB) (Osmanlı Dönemi), A.MTZ.(04). 0061.00023.001.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı (CDAB) (Osmanlı Dönemi), HR. 1519/113912. 20 Nisan 1318.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı (CDAB) (Osmanlı Dönemi), A.MTZ.(04). 00139.00047.001. 1 Nisan 1908.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı (CDAB) (Osmanlı Dönemi), HR.SFR.04.00490.00026.001.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı (CDAB) (Osmanlı Dönemi), HR.SFR.04.00705.00009.001.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı (CDAB) (Osmanlı Dönemi), Y.MTV.00029.00104.001.001
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı (CDAB) (Osmanlı Dönemi), Y.MTV.00029.00104.002.00.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı (CDAB) (Osmanlı Dönemi), Y.PRK.TKM.00050.00080.003.001.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı (CDAB) (Osmanlı Dönemi), Y.PRK.UM.00051.00015.002.001.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı (CDAB) (Osmanlı Dönemi), Y.PRK.UM.00051.00015.003.001.
- Dávid, Géza, (1992). Böğürdelen. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 6, İstanbul. (323-324).
- Demirgöl, Furkan (2018). Çadırdan Saraya Türk Mutfağı. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, C. 3 (105-125).
- Gençoğlu, Mustafa (2015). İşkodra Vilayeti'nin İdari Taksimatı ve Yapısı (1867-1868-1908). *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 13, S. 3. (259-290).
- Gürel, Emet Alt, Muter, Canan (2007). Psikomitolojik Terimler: Psikoloji Literatüründe Mitolojinin Kullanılması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 7, S. 1. (537-569).
- Herodotos Tarihi* (1973). (Çev: Müntekim Ökmen), İstanbul: Remzi Kitapevi.
- <https://www.atlasdergisi.com/kesfet/kultur/balkan-savasları-makedonyadan-anadoluya-goc.html> (Erişim Tarihi: 15.12.2018).
- İlgün, Ramazan; Aydın, Atilla; Yoldaş, Ali (2013). Yaban Domuzlarında (Sus scrofa) Columna Vertebralis'in Makro-Anatomik Olarak İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Veteriner Bilimleri Dergisi*, C. 8 S. 2, Erzurum. (22-128).
- Kafesoğlu, İbrahim (1988). Türkler. *İslam Ansiklopedisi*, 12/2, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi. (142-280).
- Kafesoğlu, İbrahim (1995). *Türk Milli Kültürü*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Kitab-ı Mukaddes yani Ahd-i Atik ve Ahd-i Cedid* (1885). İstanbul: Boyacıyan Agob Matbaası.
- Kurt, Ali Osman (2010). Yahudilik'te Koşer ve Koşer Ekonomisi. *C.Ü., İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XIV (2). (103-149).
- Kuyucuklu, Nazif (1992). Bulgaristan. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*". C. 6, İstanbul. (403-408).
- Macid, Yüksel (2015). Yiyecek-İçeceklerde Haram-Helallğin Kriteri ve Bu Konuda Arap Kültürünün Etkisi. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 1 S. 2, (265-271).
- Michiel Kiel (2001). İşkodra. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. C. 23, İstanbul. (433-434).
- Parker, E.H. (1895). *A Thousand Years of The Tartars*. England.
- Resimli Kamûs-i Osmanî* (1327). Dersaadet: Mihran Matbaası.
- Şeker, Kadir (Tarihsiz). Arşiv Belgelerine Göre Romanya'da Yaşayan Türklerin Karşılaştığı Sorunlar ve Türkiye'ye Göçleri (1930-1940). *Balkan Tarihi*. OMTKAD Yayınları 1, C. 2.
- Şemseddin Sami (1317). *Kamûs-i Türkî*. Dersaadet: İkdam Matbaası.
- Yeni Mecmua* (1918). Tuhaf Bir Zulüm. C. 3, S. 6.
- Yenisoy, Hayriye Süleymanoğlu (2005). *Edebiyatımızda Balkan Türklerinin Göç Kaderi*. Ankara.

Zinkeisen, Johann Wilhelm (2011). *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, 7. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.

EKLER:

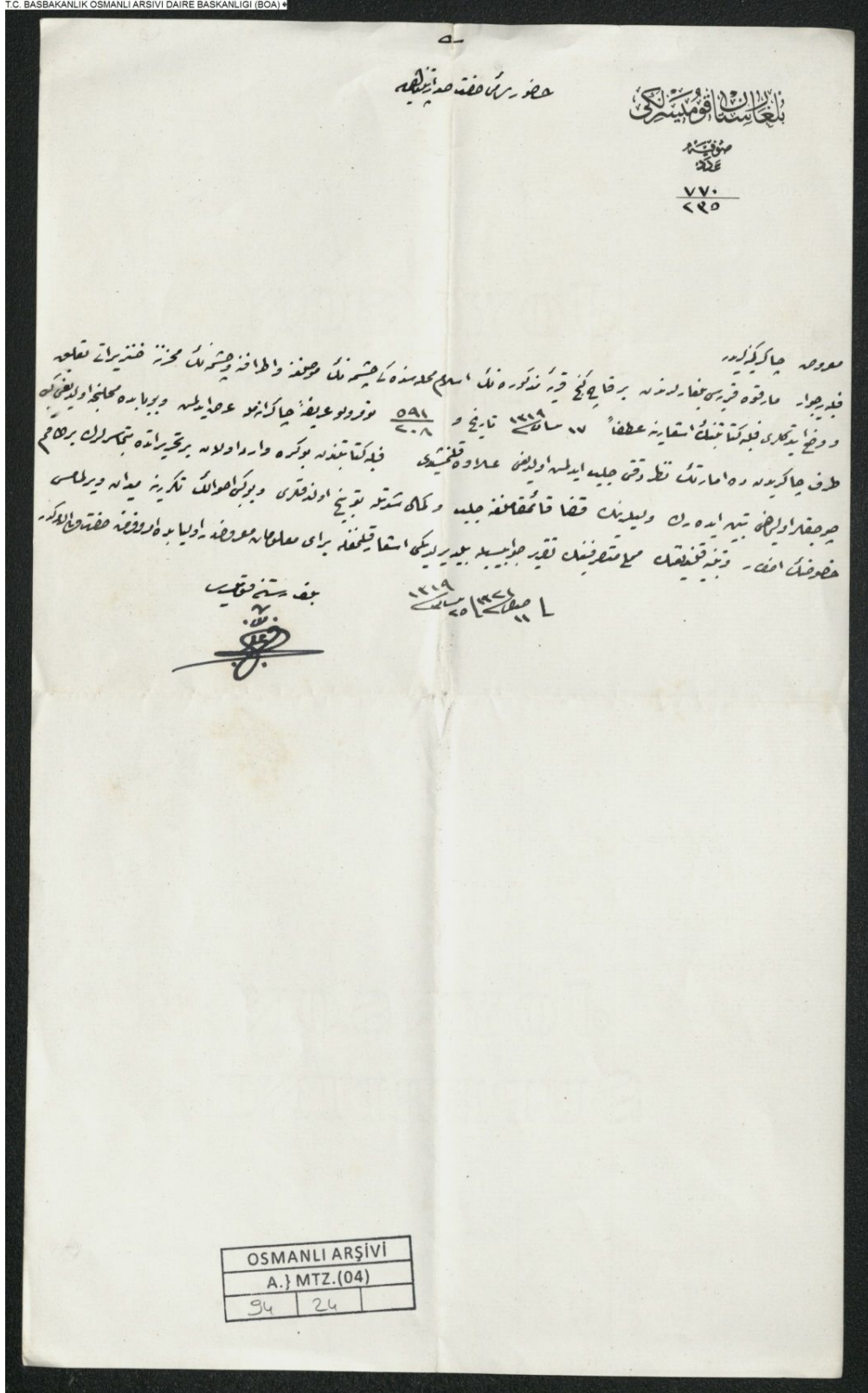
Ek 1 (Belgrad Kalesi'ne bağlı Böğürdelen Kasabası'nda İslâm kabristanına ve mahallesine domuz sürülmesi).

A. J. MKT. UM. 00023.00076.001

Ek 2 (Filibe'nin Markova Karyesi Bulgarlarından bir kaçının İslâm mahallesindeki çeşmelerin musluklarına ve etrafına domuz eti koyulması).

A.}MTZ.(04).00094.00024.001

Ek 4 (Prizrin'de bir camide domuz başı bulunması üzerine İslâm ahalinin ayaklanması).

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAİRE BASKANLIĞI (BOA) *

« صوفیه ده طبع اولنامه [در عهد نادرشاهی] نام بنام غزیه بنت [۱۷] لائونه نادی رومی »
« تاریخ سوسنه ترجمه اولشور »

[لوقال آبخارگر] غزیه بنت نجاری در سعادتده اورد بار جالنده بر ایلم وقوع اولامه ملاقاتده
ذات حضرت پارسا لهنی بنت صحنه و عاقبت لهما یونلری عفرق دورانه ابدیه روایات مختلفیم
فایسور بر وجه آتی معلوماتی استیصال ابدیت دیور که :

ذات حضرت پارسا لهنی بنت صحنه و عاقبت لهما یونلری جناب عفرق حمد اولسوه بر کماله واقف
مقدما اورده رخصته لغتده بر از مطرب بولنور ابدیه اسم لوده بر عملیات تجسسده
سکدی بو عفته لقه به یلج بر کونا ارقا لاصده اورد بار جالده سیاهی سن حضور لهنی یونلری
قبول یور و قلمی زبانه عاقبت لهما یونلری بر کمال بولن یونلری هده اونجور و بو عفرقده
دورانه ابدیه بالجهد روایات مختلفیم قطعاً اصلی یوتده .

« بر وجه معدوده غزیه بنت لسنوسنه بولنانه تفراقاً بنت هودیه تبرجیم کی
و سعادت [۱۱] لائونه نادی [رومی]

بو کجه عیه اصلی بنت ایکنی کوی بر زریه قهره بنت جامعنه طسوز باستی بولنسه .
بولن او زریه ترک کمال غایت لایله جامعده قیامت لوده . بنت هودیه بطونه توفیق ابدیه
ما ثوریه عثمانیه الهائی اسلامیه قیامه انکه غزیه ابدیه . از موده [عنه] جامعده [۱۲] نادی
بری قرانت بو ستر خان سنه ۳۴ حیقار ایکنه او زریه و زریه ترک کمال مکتوبی بولن یونلری بنت
توفیق الیه یعنی استیو مکتوب لوده ابدیه ولایت امور اجدیه بدیرتی باسه لانی محمه حیدر ابدیه
ردم غزیه لایله ساتور ما ثوریه جمال مدینه و عبد الرحیم نام کس لرتخت توفیق الیه
« بنواد ده طبع اولنامه [در عهد نادرشاهی] نوبینه [نام غزیه ده مندرج بنام بنت هودیه ترجمه س] »
صوفیه [۱۷] لائونه نادی [رومی] بنام عفته نظر به یونلری ابدیه یونلری ابدیه بیانده بولنسه
بنام اداره حاضرده س روم ایلمی ولایات لایله سنه سده عفرق اضیاط طارانه و
متواضعانه بر مسلک سیاسی انجا ذابده حکمی بو عفرقده سرریانه بر بولنیه طومرجه
و دولته عثمانیه ده بولنانه بنام عفرق توفیقانه مساعد ابدیه جلیک و بو عفرق
اجراس نظامه مخالفت ابدیه حکم .

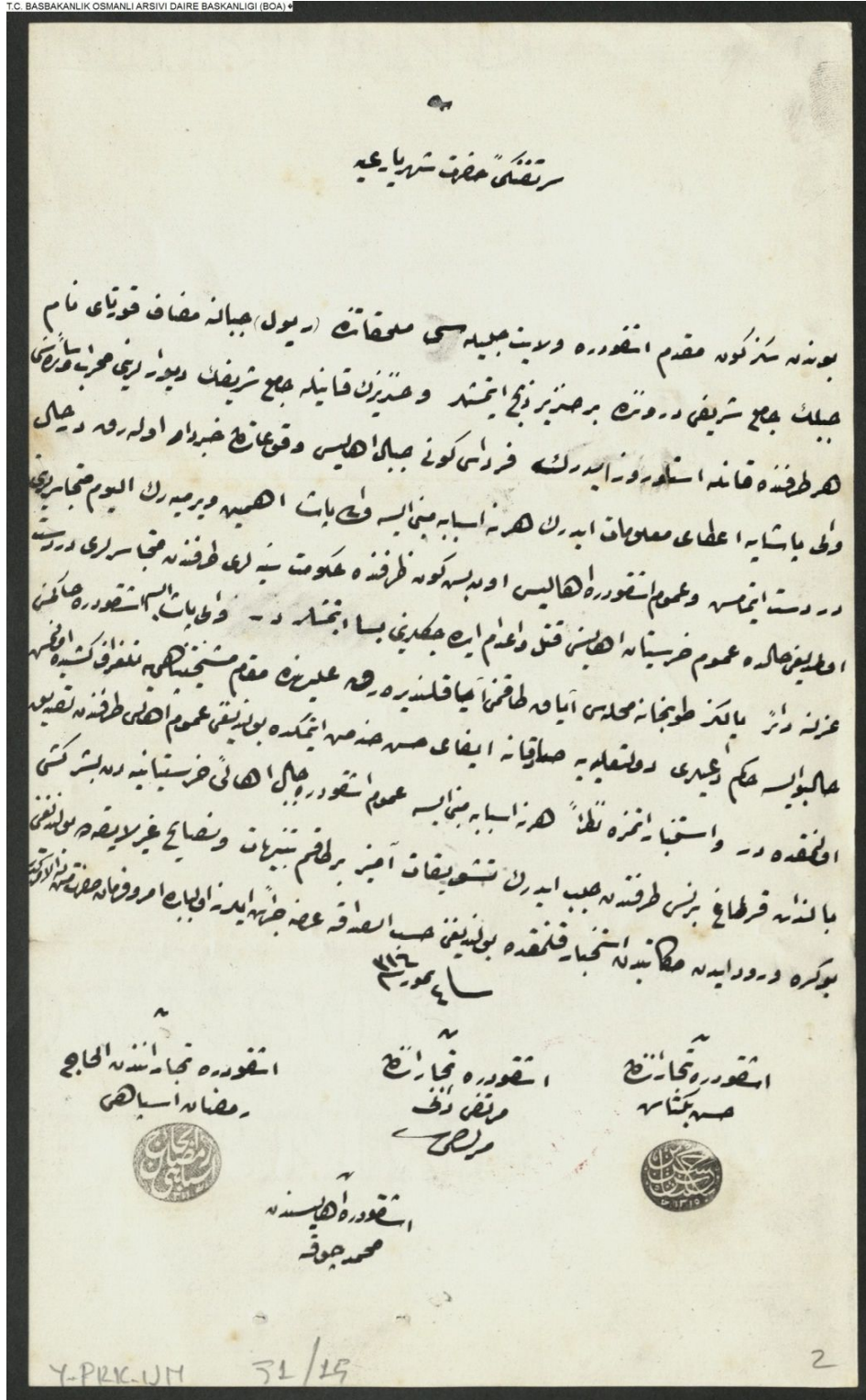
موجسی
علی نوری قلمی

۴. PRK. TKM 50/۴۴

Y.PRK.TKM.00050.00080.003

Ek 5 (İşkodra'da bulunan Reyol Camisi'nde domuz kesilerek hakarete bulunulması).

Y.PRK.UM.00051.00015.002